

MARIBORSKI DELAVEC

Političen list.

Naročnina znaša:

Z dostavljanjem na dom ali po pošti K 6'50 mesečno.
četrtletno K 19'50.

Če pride naročnik sam v uredništvo po list: Me-
sečno K 6'—, — Inzerati po dogovoru.

List izhaja vsak delavnik opoldne.

Posamezna številka stane 40 vin.

Uredništvo in uprava:

Mariborska tiskarna (Edm. Schmidova
ulica št. 4.)

Telefon uredništva št. 276, uprave št. 24.

Tajne pogodbe.

Svetovna vojna je potrdila in dokazala dvoje: veličino in ničevost človeštva. Veličino v doslednem spoznavanju končnih smotrov in ničevost v igravem uničevanju vezi, ki vodijo k njim. Ta trditev je tembolj jasna, čim globlje pogledamo za kulise te velike žaloigre. Kultura nam je prinesla tisoč novih idej in ravno toliko sredstev, da gremo za ciljem, katerega je postavila sama. Mi smo jo pa s svojimi strastmi izbrusili kakor nož in obrnili ostrico proti sebi. Da, ko je tekla človeška kri v potokih, smo spoznali, da smo pravzaprav ničevi in smo napravili nov program za bodočnost. Demokracija na zunanji in na znotraj, mednarodna pravičnost, samoodločba narodov itd., vsa ta gesla so se izprala v krvi in so bila čvrsta dovolj, da postanejo stebri novega življenja.

Danes, ko stojimo na prehodu iz dobe, katero poznamo in ki je končala s krvavo zarjo svetovne vojne, in dobe, ki ima temnejše obrise, kot jih je imela kedaj poprej katera doba ob prihodu

Prlekija.

(K prleškemu gostivanju.)

Ime Prlekija ne stoji na nobenem zemljevidu, v nobenem zemljepisu in niti konverzacijski leksikon ga ne pozna. In vendar je to važen del slovenske zemlje. In še več: Prleki igrajo v slovenski kulturni zgodovini veliko ulogo. Prlekija je oni lepi kot med Muro in Dravo, ki se navadno zove Slovenske Gorice. Že to, da je ta pokrajina v svojem imenu ohranila pridevek »slovenske« je dokaz, da je tu živel čvrst, zaveden slovenski rod. Pri naseljevanju slovenstva so pač te lepe gorice vabile naše dede, da so jih takoj zasedli. Bili so tu kakor v velikem taboru, ki ga obdajata dve reki.

Ko je prišel Mažarski naval, se je prebivalstvo hitro pomnožilo, ker si moremo misliti, da so pred divjimi arpadovci bežali Slovenci iz Koceljeve države na ogrskih ravninah k svojim bratom v gorice, kamor ni mogla seči mažarska pest. In ker so se vsled Ciril-Metodovega kulturnega dela ravno panonski Slovenci najbolj zavedali svojega slovanstva — se je ta zavest ohranila stalno v njih potomcih — prebivalcih Slov. Goric. Ko je zavladala nad našimi pokrajinami nemška sila, so storili ravno ti kraji naj-

— moramo priznati, da je vse to bilo zastoj, zakaj niti eno teh gesel se ni izpolnilo dosledno. Vzrok? Ali je bila laž ali resnica? Resnoba ali šala? Iskrenost ali hinavstvo?

Tajna diplomacija, pravijo — ampak ta je samo gnojen prišč našega nezdravega organizma. Veliki smo, ker to vemo — in ničevi, ker uničujemo sami mostove, preko katerih bi morali iti. Ampak pesem je stara kakor človeštvo. Nikdar ni imelo človeštvo večjega sovražnika od — človeštva. Homo homini lupus!

Evo, tajna diplomacija je nakopala nam Jugoslovenom novo vojno, ki bo v izvestnem času osvobodila našo Alzacijo - Loreno. O tem smo menda vsi na jasnem, kali? Istočasno, ko londonski pakt, katerega še do danes ne poznamo natanko, kakor Shylock mesari naše narodno telo, poročajo nekatere vesti, da je naša država sklenila vojno konvencijo s Francijo.

Drugi zopet vedo povedati, da nas antanta namerava pognati k naskoku na ruski zid. Vsaj Clemenceau je imel to namero in da bi bil Millerand krotkejši tiger, dvomimo. Ker je vse

močnejšo obrambo proti nemškemu prodiranju na jug. Oni so ves čas dobro čutili, kaj pomeni tuja nadvlada in če niso mogli zaprečiti nemškega fevdalnega nasilja — so branili v svoji domači hiši zvesto svoj jezik, svoje stare šege in navade.

Ob teh goricaš se je tudi parkrat razbil turški naval, ko so skušali Turki z Ogrske prodreti v naše notranje dežele. Ko se je začelo narodno prebujenje, so se iz Slovenskih Goric oglašali prvi buditelji. Od tu je izšel prvi ljudski pesnik Volkmer, ki nam dokazuje, kako je bila v teh krajih že zgodaj priljubljena slov. pesem. Med narodom pa je bilo nešteto nar. pesmi, zdravic, popevk i. dr. kar so pozneje zbrali Staub, Vraz in drugi. Bogata zemlja je tu omogočevala kmetu, da je dal svoje sinove v šole, zapiski in katalogi naših srednjih šol hranijo imena nadarjenih učencev, ki so jih dale Slov. Gorice. Zato je dobila tudi novoslovenska kultura razmeroma največ narodnih bojnikov, učenjakov, pesnikov, pisateljev in politikov ravno iz Prlekije. Po svoji navadi je bila Prlekija vedno jugoslovensko čuteča; naši največji Ilirci so izhajali iz nje. Stanko Vraz, dr. Razlag, Miklošič, dr. Prelog, dr. Muršič, Dav. Trstenjak, iz nje so prišli tudi naši nar. bojevniki iz časa taborov. V Prlekiji se je zbi-

to delo tajne diplomacije, nam seveda ni znano, so li te vesti vredne prisega ali ne. Ampak tudi če jih bodo »z dobro poučene strani« dementirali, bomó še vedno upravičeni, da verujemo takim vestem. Stvar je torej taka, da bi utegnili nekega dne krvaveti za Francijo in njene slučajne zaveznike.

Sklepanje zvez in vojaških konvencij je velepomemben čin — in za našo bodočnost je skrajno nevarno, da se vrši za kulisami. Ali se bodo izza teh kulis zopet pokazali ljudje, ki bodo kvartopirili z našo krvjo in našim imetjem? Kar se danes meni zgodi, se lahko jutri pripeti tebi. Pogodbe, ki zadevajo kri in imetje nas in naših potomcev, morajo biti javne — vsi smemo vedeti, pod kakimi pogoji se sklepajo in kaj hočejo.

Pri nas je borba proti tajni diplomaciji že precej popularna. V avstrijskem državnem zboru so zlasti naši in češki poslanci zastopali stališče, da se mora tajna diplomacija odpraviti in da o vprašanih vojne in miru odločuje samo ljudstvo. Danes pa se nam zistem tajnih pogodb zopet zasekuje v narodno telo. Ali bomo vedeli vpo-

rala nar. vojska za naše obmejne kraje pa tudi naskok na Maribor in druga nemčurska gnězda je bil vedno pripravljen od te strani. Lepa je ta dežela s svojimi goricami in nešetimi svetniki, ki imajo tu svoje cerkvice. Te cerkvice so najlepši kras vinskih gričev. Krog njih se zbirajo rdeče krite zidanice in stare, iz lesa spletene viničarske bajte. Izgleda, kakor da bi se piščanci razbežali od koklje. Vse je tako majhno, srčkanó in domače. To lepoto je uvedel v jugoslovensko poezijo že Stanko Vraz, zvesti sin Prlekije, ki se je tudi v zrelejših letih vračal na svoje hribe, preživel vesele ure med domačini, zbiral narodne popevke in sam opeval te blagoslovljene kraje in lepa muropoljska dekleta. Te verze najdemo v »Djulabijah«, pa tudi cela zbirka poezij »Glasi iz dubrave žerovinske« nosi ime po domačem kraju. V tej knjigi se spevi o lepoti Prlekije spletajo z Muzo Kolarja, Čelakovskega, Mickiewicza in drugih velikih duhov takratnega Slovanstva. Knjiga se je razširila daleč po našem jugu in prišla tudi na sever. Tako so se čez mnogo stoletij zopet oglašili bratski koraki na potu Cirila in Metoda iz juga preko Prlekije — panonske Slovenije — na Slovanski sever. Lepe so te gorice in bogate. Vinski pridelek je eden najboljših, kar jih rodi jugo-

rabiti vsaj to izkušnjo svetovne vojne? Vsaj to!

B.

Občinski volilni red za Slovenijo.

Ministrski svet je sprejel z malimi izpremembami občinski volilni red za Slovenijo, kakoršnega je predložila centralni vladi naša deželna vlada. Volilno pravico imajo vsi 21 let stari državljani moškega spola, ki bivajo v občini vsaj že eno leto. Razen tega imajo volilno pravico ne glede na čas bivanja vsi javni nameščenci, železničarji in dobrovoljci, ako bivajo v občini na dan razpoložitve volilnih imenikov.

Ženske imajo volilno pravico, ako so dopolnile 21. leto in ako bivajo v občini že eno leto in samostojno gospodarijo na posestvu, ali v obrti in ako plačujejo kak državni davek. Tudi ženske, ki so dovršile najmanj 8 razredov ljudske šole, imajo volilno pravico.

Vse v občini stanujoče ženske, ki so kot strokovne delavke zaposlene v industriji, v obrtu ali pa v trgovini.

Voljeni morejo biti le moški. Volilna dolžnost je odpravljena. Volitve se bodo vršile po proporcju. Na vsako listo pride sorazmerno toliko odbornikov, kolikor odpade na posamezno stranke glasov.

V kratkem izide razglas o razpisu občinskih volitev v Sloveniji. Vlada se je odločila tudi za občine za splošno in enako volilno pravico.

Splošne ženske volilne pravice se za sedaj še ni moglo uvesti, ker je v posameznih delih naše države vsled neenakosti tozadevnih predpisov in verskih običajev tak položaj, da je uvedba splošne ženske volilne pravice neizvedljiva. Občinski volilni red ustrega tako željam kmetkega in delavskega, kakor mestnega prebivalstva. V kmetijskih občinah služi kot podlaga ono kmetško gospodarstvo, kjer glavni družine izvajajo volilno pravico, pa naj bo to mož, ali ženska.

V mestih in industrijskih občinah gre volilni red z enakopravnostjo do kraja. Tu imajo volilno pravico tudi vse one ženske, ki opravljajo svoje delo kot nastavljenke ali

slovenska zemlja. Na ravninah vlada blagostanje in zadovoljstvo. Muropoljskim kmetom je največji ponos če imajo svoje »gorice«, vinograd v hribovitem delu Prlekije. Tja zahajajo pred prazniki in drugimi veseličnimi dnevi, da se razvesele ter prinesejo vina za praznike in gostije.

Milo podnebje, harmonija med naravo in življenjem, veselje vina in bogastvo kruha — vse to povzroča v Prlekiji pestrost narodnih šeg in običajev. Zlasti gostija (gostivanje) je polna tipičnih posebnosti, ki kažejo na narodni značaj in mnogo spominjajo na davno preteklost. Pa o tem bi se dala pisati cela knjiga.

Prlekijo čaka lep razvoj, zlasti sedaj, ko je ujedinjena s svojim prekmurskim delom, tako da je skoraj cela panonska Slovenija »pod streho hiše ene«. Škoda, da se ni uresničil krasen načrt o koridorju med Jugoslavijo in Čehoslovaško, ki bi to staro deželo povzdignil na popolnoma novo mesto. Oživele bi sanje Kocelja in Pribina...

Pa tudi sedaj ostane Prlekiji krasna bodočnost. Zdravo ljudstvo in kremen značaj — koliko naših novih sil še bo izšlo iz njenega naročja!

strokovne delavke v obrlih, trgovinah in tovarnah. Ministrski svet je v razpravi o občinskem volilnem redu za Slovenijo upošteval tudi nekatere posebne želje posameznih strank, ki so z večjim ali manjšim soglasjem sprejele novi volilni red.

Pozor, primorski begunci!

Jadransko vprašanje se bliža rešitvi, zato je nam treba, da smo pripravljeni. Bodisi, da pridemo v okrilje mile Jugoslavije, ali ostanemo začasno avtonomni pod Italijo: v obeh slučajih nam bo neobhodno potrebna ona inteligenca, ki živi sedaj v ozadju. Kako prav so storili Notranjci, da so ostali povečini doma, kjer tvorijo trden jez italianskemu navalu. Duhoven v cerkvi, učitelj v šoli ali uradnik v pisarni, vsi ste nam potrebni in pozivamo Vas, da se pripravite še to spomlad na odhod. V Gorici in Trstu se bodo ustanovili odbori, v Jugoslaviji pa naj ima vsak večji kraj svoj pododbor, ki nam bo pripravjal pot v ožjo domovino. Dovolj dolgo smo bili deležni gostoljubnosti svojih bratov ob Savi, Dravi in Muri, sedaj pa je prišel čas, da se povrnemo na obrežje sinje Adrije, da postanemo branik poitalijančevanja, kakor smo bili na severni meji branik ponemčevanja. Kdor je našel v teh krajih novo domačijo in misli, da jej bo zamegel koristiti in služiti naj pač ostane, kjer je; odpraviti pa se mora proti jugu naša inteligenca, ker jo čaka onstran Krasa resno gospodarsko in narodno delo.

Primorci, vsi na krov!

Primorski odbor Gorica, Trst za vračajoče se begunce svecana 1920.

Dnevne vesti.

Zborovanje zaupnikov JDS. Dne 29. t. m. se vrši v Ljubljani v dvorani Mestnega doma zborovanje zaupnikov JDS s sledečim dnevnim redom: 1. Notranjepolitični položaj s posebnim ozirom na krizo v deželni vladi slovenski ter občinske in državnozbovske volitve. Poroča dr. Žerjav. 2. Ustanovitve enotne Demokratske stranke s posebnim ozirom na centralizem in valutno reformo. Poroča dr. V. Kukovec. 3. Slučajnosti.

Nemške in nemčurske trgovine v Mariboru. Kakšen duh veje pri naših nemških in nemčurskih trgovcih, ki živijo od jugoslovenskega denarja, je razvidno iz tega, da v svojih izložbenih oknih ostentativno izpostavljajo samo nemške lepake za razne prireditve, čeprav so lepaki dvojezični in sicer na prvem mestu v slovenščini. Te dni se nudi našim ljudem dovolj prilike, da si ogledajo od blizu te nemške trgovine. Prostovoljna požarna bramba, ki je popolnoma v nemških rokah, je za svojo plesno prireditev izdala lepake v obeh jezikih, ker je pač tako zapovedano Nemški trgovci, gostilničarji i. dr., katerim so bili izročeni lepaki v reklamne svrhe, pa so kratkomala slovenski tekst odrezali in se bahajo s samonemškim besedilom. Smo radovedni, če bodo ti ljudje mogli živetj brez našega denarja.

Razni narodni obrtniki — brivci, gostilničarji i. dr. — nimajo toliko narodnega čuta, da bi postregli svojim gostom, ki so jih ulovili s svojimi »narodnimi« napisi s slovenskimi časopisi. Neprestano švabčarenje v njihovih lokalih tudi ni posebno priporočljivo za slovenske goste. Za danes naj bodo dovolj te besede, prihodnjič pa si ogledamo razne narodne obrtnike malo bolj natančno.

Več pozornosti ne bi škodovalo organom naše državne policije, ki ima najbrž gluha ušesa za razne opazke mariborskih Nemcev. Tako je včeraj v nekem lokalu znan Nemec izustil besede, ki so vse kaj drugega nego lojalnost in državljanska zvestoba. Podobni izrazi se slišijo včasih že kar na cesti!

Graški Nemci na delu za meje. Šta je ski deželni dopisni urad objavlja v »Tagespost«: Včeraj predpoldne se je vršilo pri deželnem glavarju dr. Rintelenu posvetovanje o obmejnih vprašanjih, katerega so se udeležili med drugimi namestnik deželnega glavarja Pongratz, novoimenovani načelnik deželnega centralnega urada dr. Glanz, kakor tudi zaupniki obmejnega prebivalstva Wastian, poslanec, župnik Kölbl in Suppanz ter medicinalni svetnik dr. Kamniker. O izvajanjih dvor. svetnika Glanza glede organizacije in naloge novega urada se je razvila daljša debata. Od vseh strani, tako od strani zastopnika deželne vlade in novoustanovljenega osrednjega urada, kakor od strani zastopnikov prebivalstva se je naglašala važnost, da ostane novi urad v nepretrgani zvezi z obmejnim prebivalstvom, da lahko uspešno zastopa v poštev došle interese pri veljavni uredbi obmejnih vprašanj. — Kakor povzamemo iz te objave, so našli pri tzv. »deželnem centralnem uradu« zavetjšče najstrupenejši sovražniki Slovencev: Wastian, Kamniker in drugi. To nam daje mnogo misliti. Znano je, da se graški Nemci že dolgo pripravljajo na prihod komisije, ki ima v smislu § 29. senžermenske pogodbe na licu mesta urediti mejna vprašanja. Kaj se je pa storilo od naše strani? K stvari se še povrnemo, zaenkrat pa opozarjamo naše obmejne kroge, da posvetijo vso pozornost delovanju Nemcev in njihovih podreptnikov to in onstran sedanje demarkacijske črte.

Zaplenjeni inserat. »Goriška Straža« je objavila inserat »Ljubljanske kreditne banke«, v katerem vabi le-ta na subskripcijo novih delnic, ker namerava svojo glavnico zvišati na 30 milijonov kron. Ta oglas je bil od goriške cenzure — zaplenjen. Oglas je očitno nevaren obstoju italijanske države, vsaj po mnenju brihtnega goriškega cenzorja.

Policijski komisariat nas naproša, naj objavimo, da se podaljšanje policijske ure za gostilne, kavarne in druge javne lokale tudi o priliki predpustnih prireditev ne bo več dovolilo, eventualne tozadevne prošnje se ne bodo upoštevale. Dalje se nam sporoča, da izide v kratkem naredba, katera določa, da se v gostilnah po 9. uri v kavnarh pa po 10. uri ne bodo smele točiti alkoholčne pijače. Ta odredba bo glede na silno naraščanje alkoholizma v našem mestu docela umestna.

Dar. Gospodične Ljuba in Julka Radosavljevič sta podarili dijaški kuhinji 100 K mesto venca na grob pokojne Mare Koprivnikove. Presrečna hvala.

Popravek. V našem listu v št. 31 se je v poročilu o podružnici splošne organizacije invalidov v Mariboru urinila neljuba pomota. Podpredsednik se ne imenuje Ivan Beričar, ampak Ivan Breščak.

Slovenska izdaja carinske tarife in carinskega zakona za vse naše kraljestvo izide v par mesecih v založbi delegacije ministrstva financ za Slovenijo

Ponarejeni tisočaki. Pri sprejemanju tisočkronskih bankovcev je potrebna največja previdnost, ker se v zadnjem času vedno bolj množijo ponarejeni tisočaki. Potete na okraskih ponarejenih kolkov so drugačne kot na pravih kolkih, orel je ponarejen zelo slabo. Žigi so tudi napačni in imajo veliko slovniških napak, kar je znak, da ponarejajo bankovce Nemci!

Povojna bolezen. Vojna in čas po njej sta rodila mnogo najrazličnejših bolezni: špansko, angleško, nono itd., katere se pač dajo do gotove mere ozdraviti, rodila pa je še eno, proti kateri se doslej še ni našlo uspešnega zdravila, pa tudi bacili, ki jo povzročajo so doslej še popolnoma neodkriti. V različnih jezikih se ta bolezen tudi različno imenuje, pri nas na slovenskem ji pravimo — ples. V našem zasednem ozemlju se je ta bolezen pojavila takoj po italijanski okupaciji ter grozno razsajala celo zimo, na spomlad in na poletje pa je postala splošna epidemija. Istotako nastopa tudi v Parizu, čeprav imajo tam mirovno konferenco. O pojavih te bolezni na Češkem piše J. St. Guth.